

Οι Έριδες μεταξύ των Θεών στην Ελληνική Μυθολογία Μία Γεωμυθολογική - Φυσικογεωλογική Προσέγγιση

από

Dr rer. nat. Ηλία Δ. Μαριολάκο

Ομότιμο Καθηγητή Γεωλογίας

Αθήνα, 21 Νοεμβρίου 2005

Οι Έριδες μεταξύ των Θεών στην Ελληνική Μυθολογία
Μία Γεωμυθολογική - Φυσικογεωλογική Προσέγγιση

Πριν από την περιγραφή ερίδων, ας δούμε:

- Ποια είναι η Προϊστορική και ποια η Μυθολογική Εποχή.
- Πότε αρχίζει η Μυθολογία;
 - ▣ Έχει αρχή; - Πότε;
 - ▣ Έχει τέλος; - Πότε;
- Ποιο είδος ανθρώπου δημιούργησε την Ελληνική Μυθολογία;
 - ▣ *Homo sapiens* (70.000 - σήμερα);
 - ▣ *Homo neanderthalensis* (250.000 - 25-30.000 π.α.σ.);
 - ▣ 'Η *Homo erectus*;
- Γιατί το ερώτημα;
Επειδή και τα τρία είδη έχουν βρεθεί στον Ελλαδικό χώρο.

Homo sapiens

Homo neanderthalensis

Homo erectus

Οι Έριδες μεταξύ των Θεών στην Ελληνική Μυθολογία
Μία Γεωμυθολογική - Φυσικογεωλογική Προσέγγιση

Homo ergaster / erectus

Homo neanderthalensis

Homo neanderthalensis / Homo sapiens

Homo sapiens

3

ΠΕ: Προϊστορική Εποχή,
ΜΕ: Μεσοελλαδική Εποχή,
ΥΕ: Υστεροελλαδική Εποχή,
ΠΚ: Προτοκυκλαδική Εποχή,
ΜΚ: Μεσοκυκλαδική Εποχή,
ΥΚ: Υστεροκυκλαδική Εποχή,
ΠΜ: Προτομινωική Εποχή,
ΜΜ: Μεσομινωική Εποχή,
ΥΜ: Υστερομινωική Εποχή.

Εισαγωγή
Ιστορική περίοδος
Προϊστορική περίοδος
Παλαιότερη Προϊστορική = Μυθολογική περίοδος

Έκρηξη Σαντορίνης

Κατακλυσμός Δευκαλίων

Άλλη εκδοχή

ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΠΡΟΚΕΡΑΜΙΚΗ	10.500 - 9.300 π.α.α.
ΠΡΟΚΕΡΑΜΙΚΗ	12.000 - 10.500 π.α.α.

Εμφάνιση *Homo sapiens* στην κεντρική Ευρώπη ≈ 40 χιλ. χρόνια πριν και στην Ελλάδα ≈ 70 χιλ. χρόνια πριν

4

ΑΠΟ ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ ΣΤΟ ΝΕΟΤΕΡΟ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟ				
ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ	1830 - σήμερα			
ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑ	1453 - 1830			
ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΕΠΟΧΗ	330 - 1453			
ΕΠΟΧΗ ΣΙΔΗΡΟΥ				
ΡΩΜΑΪΚΗ	146 π.Χ. - 330 μ.Χ.			
ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΗ	323 - 146 π.Χ.			
ΚΛΑΣΙΚΗ	480 - 323 π.Χ.			
ΑΡΧΑΪΚΗ	700 - 480 π.Χ.			
ΓΕΩΜΕΤΡΙΚΗ	1.100 - 700 π.Χ.			
ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ ΣΑΙ-ΛΟΥ				
	ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	ΚΥΚΛΑΔΕΣ	ΚΡΗΤΗ	ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ
ΥΕ	Μυκηναϊκή	ΥΚ	ΥΜ	1.600 - 1.070 π.Χ.
ΜΕ	ΜΚ	ΜΜ	ΜΜ	2.100 - 1.600 π.Χ.
ΠΕ	ΠΚ	ΠΜ	ΠΜ	3.200 - 2.100 π.Χ.
ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ ΚΑΙΣΑΡ				
ΝΕΟΛΙΘΙΚΗ	6.500 - 3.200 π.Χ. (8.500 - 5.200 π.α.α.)			
ΜΕΣΟΛΙΘΙΚΗ	9.000 / 8.000 - 7.000 / 6.500 π.Χ. (11.000 - 8.500 π.α.α.)			
ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ ΚΑΙΣΑΡ				
ΑΝΩΤΕΡΗ ΠΑΛΑΙΟΛΙΘΙΚΗ	35.000 - 12.000 π.α.α.			
ΜΕΣΗ ΠΑΛΑΙΟΛΙΘΙΚΗ	100.000 - 35.000 π.α.α.			
ΚΑΤΩΤΕΡΗ ΠΑΛΑΙΟΛΙΘΙΚΗ	1.400.000 - 100.000 χρόνια	Υστερ. ΚΠ 0,3-0,1 εκ. χρόνια Μέση ΚΠ 0,7-0,3 εκ. χρόνια Πρώιμη ΚΠ 1,4-0,7 εκ. χρόνια		
ΑΡΧΑΪΚΗ ΠΑΛΑΙΟΛΙΘΙΚΗ	2.500.000 - 1.400.000			

Κλείσιμο Φιλοσοφικών Σχολών (529 μ.Χ.)

Κατάργηση Ολυμπιακών Αγώνων (393 μ.Χ.)

Ναυμαχία Σαλαμίνας (480 π.Χ.)

Γέννηση Αβραάμ (1986 π.Χ.)

Κατακλυσμός Νώε (≈ 2105)

Αδάμ (3761)

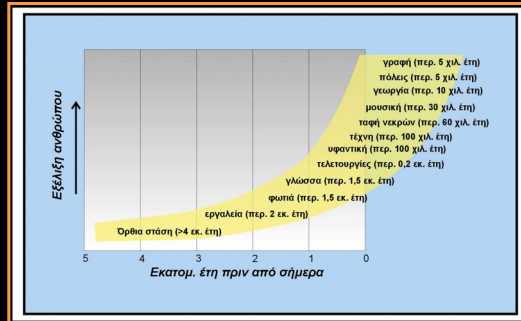
Σέσκλο (6880)

Κατακλυσμός Δάρδανου 12000-10500 π.Χ.

Θεόπετρα 100.000

- Θα ασχοληθούμε κυρίως με την περίοδο του *Homo sapiens* - όχι του *Homo neanderthalensis*.
- Προσωπική άποψη: Η Ελληνική Μυθολογία αναφέρεται σε δράσεις του *Homo sapiens*.

- Πολλές φορές οι μυθολογικοί ήρωες μπερδεύονται στο προϊστορικό γίγνεσθαι που, αποδεικνύεται ότι είναι ένα πραγματικό γεγονός. Παράδειγμα ο Τρωικός πόλεμος και η Τροία.
- Οι μυθικοί ήρωες είναι πραγματικοί ήρωες, είναι ιστορικά πρόσωπα ή μυθικά πρόσωπα;
- Ο Οδυσσέας, ο Ηρακλής, ο Αχιλλέας και οι άλλοι τι είναι;
- Τι είναι ο Μίνως και ο Ροδάμανθος;
- Είναι ένας ή περισσότεροι Μίνωες;
- Είναι ο Μίνως και ο Ροδάμανθος μυθικά πρόσωπα, δηλ. φανταστικά; Είναι πραγματικά παιδιά της Ευρώπης και του Δία;
 - Τι είναι ο Δευκαλίων
 - Τι είναι ο Νώε;
 - Τι είναι ο Μωϋσής;
 - Τι είναι ο Γκιλγκαμές;
 - Τι είναι ο Δαναός;
 - Τι είναι ο Αδάμ και η Εύα;
 - Είναι μυθικά ή ιστορικά πρόσωπα δηλ. φανταστικά πρόσωπα ή ιστορικά;

● **Τι είναι Μυθολογία;**

- ▣ Υπάρχουν πολλές απόψεις.

Μύθος = γέννημα της φαντασίας του ανθρώπου - καμιά σχέση με την πραγματικότητα.

= ενσάρκωση των φυσικών δυνάμεων.

● **Χρησιμεύει η Μυθολογία;**

● **Στέφανος Κόμμητας: συγγραφέας και εκδότης της «Ελληνικής Μυθολογίας»**

«...και το μέγιστον χρησιμεύει εις την αλήθειαν της αγίας ημών πίστεως μανθάνωντας τας παράλογους δοξασίες των παλαιών...» (Ελλήνων προφανώς).

Συνεπώς, παράλογες δοξασίες όσα έλεγαν και πίστευαν όλοι οι Έλληνες!

Είναι όμως παράλογες δοξασίες;

● **Ειδικότερα για Ελληνική Μυθολογία:**

- ▣ Αντιπροσωπεύει τους μύθους των Προ- ή Πρωτο-Ελλήνων, ή μόνον των Ελλήνων;

Σύμφωνα με τις επικρατούσες απόψεις:

● **Οι Έλληνες έφτασαν γύρω κάπου τη 2η χιλιετία π.Χ., αν έφτασαν!**

● **Αν έφτασαν, από πού ήρθαν;**

● **Πιο πριν, ποιοι οι κάτοικοι; Πελασγοί;**

- ▣ Μινύες;

- ▣ Ποιοι είναι; Είναι γηγενείς; Έχουν έλθει από αλλού; Από πού;

● **Τι είναι:**

- ▣ Ο Κυκλαδικός Πολιτισμός;
- ▣ Ο Μινωικός Πολιτισμός; Ποιας εποχής; Πρώτο- ή Ύστερο-;
- ▣ Ο Πολιτισμός της Λέρνας;
- ▣ Ο Νεολιθικός, ο Μεσολιθικός;

● **Ανήκουν στον Ελληνικό, είναι Προελληνικοί ή Πρωτοελληνικοί Πολιτισμοί;**

Και πολλά, πάρα πολλά ΑΝΑΠΑΝΤΗΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ.

🌀 Ερώτημα: Θέλουμε να τα απαντήσουμε;

🌀 Προσωπική άποψη:

- ☐ ΔΕΝ ΘΕΛΟΥΜΕ ΑΚΟΜΑ
 - ☐ Γιατί; Φοβόμαστε; Ντρεπόμαστε;
 - ☐ Δεν παρουσιάζει ενδιαφέρον;
 - ☐ Πιστεύουμε ότι δεν πρέπει να έχουμε σχέση με τους Θεούς και ήρωες;
 - ☐ Πιστεύουμε ότι άλλο αρχαίοι Έλληνες κι άλλο Νεοέλληνες;
 - ☐ Αν πιστεύουμε ότι έχουμε κάποια σχέση, τότε δεν θα έπρεπε να γνωρίζουμε ότι ο Έλληνας έχτισε την πόλη Ελλάδα;
- 🌀 Πού βασίζεται η προσωπική άποψη;
- ☐ Δεν βλέπω να έχουν δοθεί Διδακτορικά με θέμα την Ελληνική Μυθολογία
 - ☐ Οι μελέτες της Παλαιολιθικής Εποχής άρχισαν, πολύ δειλά, πριν 2 δεκαετίες.

Γεγονός: Τα όρια του μύθου και της πραγματικότητας ασαφή.

Γενική παρατήρηση: ορισμένοι πραγματικά πρόσωπα, άλλοι ΟΧΙ.

ΟΜΩΣ: όλα ή μάλλον ΣΧΕΔΟΝ ΟΛΑ ή ΟΛΟΙ κάτι αντιπροσωπεύουν.

🌀 Προσωπική άποψη: ΛΑΘΟΣ ότι η Ελληνική Μυθολογία είναι ωραίο παραμύθι.

Ελληνική Μυθολογία

- ☐ = η παλαιότερη ιστορία των λαών που έζησαν στον τόπο που αργότερα ονομάστηκε Ελλάδα
- ☐ = Προϊστορία Πρώτο (Προ) Ελλήνων.
- ☐ Πολλοί Θεοί ταυτίζονται με φυσικά φαινόμενα. Π.χ.
 - ☐ Γαία: Η μεγάλη Μάνα Θεών και ανθρώπων, Ωκεανών, Ορέων, Ποταμών
 - ☐ Τιτάνες
 - ☐ Γίγαντες
 - ☐ Ο Νεφεληγερέτης Ζεύς;
 - ☐ Ο Γεωσειστής Ποσειδών;
 - ☐ Ο πόρθμιος, ο ίσθμιος, ο επιλίμνιος κ.λπ. Ποσειδών;
 - ☐ Είναι παράλογη δοξασία ότι ο Ποσειδών δημιουργούσε ισθμούς και πορθμούς, λίμνες κ.λπ.;

- Μεγάλο τμήμα της Ελληνικής Μυθολογίας ταυτίζεται με την γεωλογική εξέλιξη του Ελλαδικού χώρου.
- Άρα η Ελληνική Μυθολογία έχει και μία *φυσικογεωλογική ή γεωμυθολογική διάσταση*.

ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ:

- Γεωμυθολογική διάσταση κυρίως, όπου συμμετέχουν θεότητες μέχρι την 4η Γενιά Θεών.
- Συμμετοχή νεώτερων Γενεών Θεών περιστασιακή και βοηθητική.

Γεωμυθολογία:

- ▣ Γεωλογική ερμηνεία Μύθων
- ▣ Σχέση Γεωλογίας & Μυθολογίας
- ▣ Φυσικογεωλογικές συνθήκες κατά την μυθολογική περίοδο
- Δυστυχώς δεν έχει αναδειχτεί αυτή η διάσταση
- Ούτε οι τόποι που συνδέονται με κάποιο μύθο = Γεωμυθότοποι. Π.χ.
 - ▣ Πηγές Λέρνας + Μύθος Λερναίας Ύδρας
 - ▣ Ταυτίζεται απόλυτα με τις υδρογεωλογικές συνθήκες των καρστικών πηγών της Λέρνας (χωριό Μύλοι Άργους)
 - ▣ Λιχάδες Νήσοι (Βορ. Ευβοϊκός) + Ηρακλής

- Στην Ελληνική Μυθολογία όμως: δύο τουλάχιστον θεοί για τις ίδιες φυσικές δυνάμεις αλλά από διαφορετικές γενιές, π.χ.
 - ▣ Γίγαντες και Ήφαιστος
 - ▣ Ωκεανός και Ποσειδών
 - ▣ Εγκέλαδος και Ποσειδών
 - ▣ Τιτάνες και γενιά του Δία
 - ▣ Γίγαντες και γενιά του Δία
- Διαχρονική μόνον η Γαία που είναι Θεογεννήτωρ όλων των τριών αρχαιότερων γενεών Θεών - του Ουρανού, των Τιτάνων, των Γιγάντων, των Εκατόγχειρων, αλλά και των 6 της επόμενης γενιάς, δηλ. του Ποσειδώννα, του Δία κλπ.

Συμμετοχή Γαίας

- **Γαία:** Πολλές απόψεις
- Αξιοσημείωτο: Η Γαία παίζει καθοριστικό ρόλο στη Θεογονία του Ησιόδου - ΣΧΕΔΟΝ ΚΑΝΕΝΑ στα Ομηρικά Έπη.
- Πολύ σημαντικό - Η Γη είναι διαχρονική - Μάνα Θεών (κυρίως των 3 πρώτων Γενεών) και Ανθρώπων
 - ▣ Για μας γεννήθηκε μετά το Χάος.
 - ▣ Γαία με Ουρανό απέκτησαν:
 - ▣ Τιτάνες
 - ▣ Τιτανίδες
 - ▣ Γίγαντες
 - ▣ Εκατόγχειρες
 - ▣ Κύκλωπες
 - ▣ Γαία με άλλους άντρες απέκτησε κι άλλα παιδιά. Π.χ.
 - ▣ με Τάρταρο ⇒ Τυφώνα κ.α.
 - ▣ με Πόντο ⇒ Φόρκυ, Θαύμαντα, Νηρέα κ.α.

Γενεαλογικός Πίνακας Γαίας
Τρίτη Γενιά Θεών

Η Γη περιγράφεται από ορισμένους ως εμπαθής
και σκανδαλοποιός επειδή:

- Προτρέπει τους Τιτάνες να επιτεθούν κατά του συζύγου της με την γνωστή επίθεση του γιου τους Κρόνου εναντίον του πατέρα του Ουρανού.
- Ύστερα, γεννάει τους Γίγαντες που τους εξωθεί εναντίον του εγγονού της, Δία.
- Κατά την Τιτανομαχία, οι Γίγαντες με την προτροπή και πάλι της Γαίας, τίθενται στο πλευρό του Δία.
- Οργή της Γαίας εναντίον του Δία, επειδή η γενιά του εξολόθρευσε τους γιους της, τους Γίγαντες, όταν μάλιστα οι Γίγαντες είχαν συνδράμει τους Ολύμπιους Θεούς στην Τιτανομαχία.
- Τιτάνες, Κύκλωπες, Εκατόγχειρες φόβος και τρόμος του Ουρανού, γι' αυτό και τους ανάγκασε να μένουν θαμμένοι στα έγκατα της Γης.

Γαία και Γίγαντες

Οι Έριδες:

- Μεταξύ διαφορετικών γενεών Θεών και
- Μεταξύ Θεών της ίδιας γενιάς

Είναι συνηθισμένοι στη ΘΕΟΓΕΟΝΙΑ του ΗΣΙΟΔΟΥ και στα Έπη του ΟΜΗΡΟΥ.

Αυτές οι έριδες, οι οποίες μερικές φορές είχαν σαν αποτέλεσμα την εξαφάνιση ολόκληρων γενεών Θεών (Τιτάνες, Γίγαντες κ.α.) χρησιμοποιήθηκε από μερικούς ως δικαιολογία για να κατηγορηθούν οι Θεοί των Αρχαίων Ελλήνων ως ανήθικοί, ψεύτες, εγκληματίες...

- Εμείς πιστεύουμε ότι αυτές οι απόψεις είναι λανθασμένες.
- Η εμπειρία από πολυετή ερευνητική δραστηριότητα για το Τεταρτογενές του ευρύτερου Ελλαδικού αλλά και Ευρωπαϊκού χώρου έχει δείξει ότι η Θεογονία του Ησιόδου, τα έργα του Ομήρου και των άλλων συγγραφέων, αντιπροσωπεύουν την φυσικο-γεωλογική εξέλιξη του Αιγαίου και Περι-Αιγαίου χώρου για το χρονικό διάστημα μεταξύ 18.000 και 6.000 χρόνια πριν από σήμερα ΚΥΡΙΩΣ.

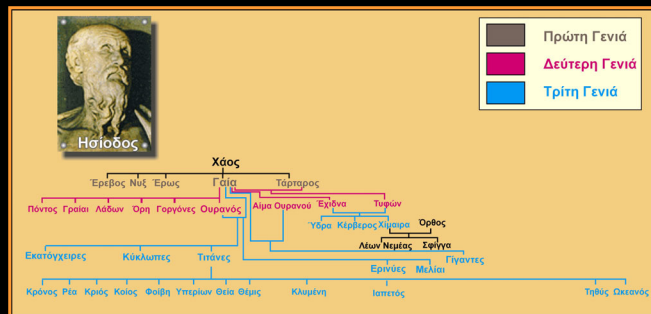
Ησιόδος

Όμηρος

Οι Έριδες μεταξύ των Θεών στην Ελληνική Μυθολογία Μία Γεωμυθολογική - Φυσικογεωλογική Προσέγγιση

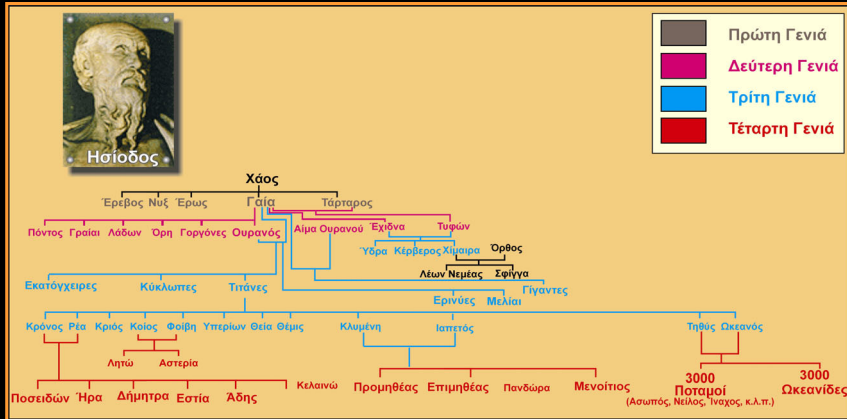

Παραδείγματα:

- Η 3η Γενιά Θεών (Τιτάνες), τα παιδιά της Γαίας (1η Γενιά) και του Ουρανού (2η Γενιά) ανταγωνίστηκαν τον πατέρα τους Ουρανό.
- Η Γαία σ' αυτή την περίπτωση βοηθά τον Ουρανό. Από την παρέμβασή της γεννιούνται οι Γίγαντες.

Ο Κρόνος και η Ρέα, γέννησαν τους πρώτους έξι Ολύμπιους Θεούς. Μεταξύ αυτών τον Ποσειδῶνα και τον Δία.

3η Γενεά Θεών εναντίον 4ης Γενεάς.

Ο ναός του Ίππιου Ποσειδῶνα κοντά στη Νεσάνη (Αρκαδία), τη γενέτειρα του Ποσειδῶνα.

Η Ρέα, παρουσιάζει στον Κρόνο μία πέτρα μέσα σε φασκίες, αντί για παιδί.

- Ο Κρόνος, ο αρχηγός των Τιτάνων (Θεοί της 3ης Γενεάς) φοβούμενος ότι οι γιοι του θα καταλάβουν την εξουσία, προσπάθησε να εξοντώσει τον Ποσειδῶνα και τον Δία.
- Ήταν η εποχή που ο Κρόνος έτρωγε τους γιους του.
- Η Ρέα, η μητέρα τους, προσπάθησε να τους προστατεύσει, εξαπατώντας τον Κρόνο.
 - ☐ Στην περίπτωση του Ποσειδῶνα, του είπε ότι δεν γέννησε παιδί, αλλά πουλαράκι.
 - ☐ Στην περίπτωση του Δία, αντικατέστησε το παιδί με μία πέτρα και την έδωσε στον Κρόνο για να τη φάει.

Παρένθεση:

Ποσειδών και Δίας

Ποσειδών - πρωτόκοκος

- ☐ Γεννήθηκε - Αρκαδία
- ☐ Μαντίνεια - Αλήσιον Όρος
- ☐ Αρκαδία
 - ☐ Αλήσιο και Μαίναλο
 - ☐ Πηγή Άρνα
 - ☐ Ποσειδών και Ρέα
- ☐ Αλσατία ≈ 60 km ΒΔ Dijon
 - ☐ Alésia - Mont Rhea
 - ☐ Alésia - λέγεται ότι ίδρυσε ο Ηρακλής

Πηγή Άρνα

Η Alésia και το «Όρος της Ρέας» στη Γαλλία

Το Αλβασίο Όρος στην Αρκαδία

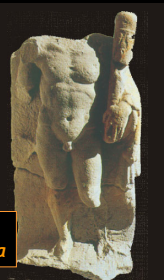

The Hercules sanctuary

In 1974 a farmer who was digging a well happened to discover the base of a column in an area which was later identified as being a sanctuary dedicated to the god Hercules. With its numerous statues standing close together all dedicated to Hercules, this is the most important sanctuary in honour of the god which has ever been brought from the time of ancient Gaul.

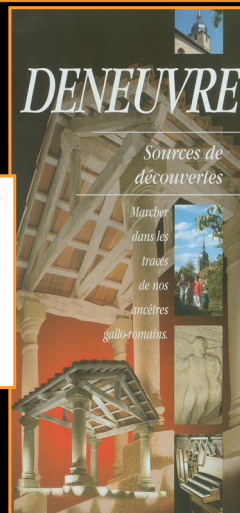
Reconstructed in a museum, the Hercules site is open to the casual visitor as well as the passionate lover of history. The setting is original.

Το άγαλμα του Ηρακλή που βρέθηκε στη Γαλλία

Αυτά στη Γαλλία, στο χωριό Deneuvre.

- ☐ Εμείς, όχι μόνον δεν γνωρίζουμε πού ακριβώς γεννήθηκε ο Ποσειδών (πηγή Άρνα - Μαντίνεια), αλλά το όρος Αλβασίο στους χάρτες της ΓΥΣ αναφέρεται ως «Μπαρμπέρι».

Δίας

1η Εκδοχή: Λύκαιον Όρος - Αρκαδία

2η Εκδοχή: Κρήτη

Ρέα + Κρόνος

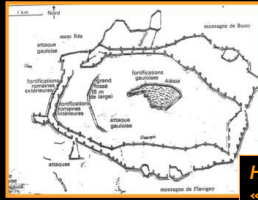
Εξαπάτησε τον Κρόνο

Στο Αλήσιο ⇒ πουλαράκι ⇒ Ίππιος Ποσειδών

Στο Μαίναλο - Θαυμάσιο Όρος ⇒ Σπήλαιο Ρέας

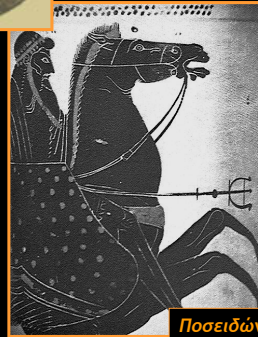
Ρέα και Κρόνος

Η Αλέςια και το
«Όρος της Ρέας»
στη Γαλλία

Δίας

Ποσειδών

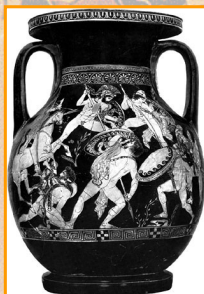
4η Γενεά εναντίον 3ης Γενεάς

Στη συνέχεια, οι Ολύμπιοι Θεοί, τα παιδιά του Κρόνου και της Ρέας, μαζί με άλλους Θεούς, νεότερων γενεών, πολέμησαν:

Αρχικά με τους Τιτάνες (3η Γενεά). Στη μάχη αυτή, που είναι γνωστή ως «Τιτανομαχία», οι Ολύμπιοι Θεοί βοηθήθηκαν από τους Γίγαντες.

Σε ένα δεύτερο στάδιο, οι Ολύμπιοι Θεοί πολέμησαν εναντίον των Γιγάντων - «Γιγαντομαχία».

Με αυτές τις δύο ομάδες Θεών της 3ης Γενεάς, η συμβολή τους - θετική ή/και αρνητική - στον Ελληνικό Προϊστορικό πολιτισμό τελειώνει.

Τιτανομαχία

Γιγαντομαχία

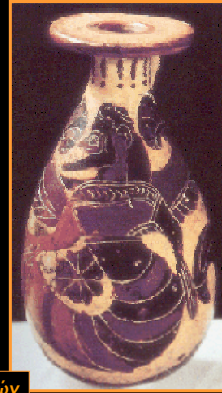

Γαία εναντίον Ολυμπίων Θεών

Τυφών:

● **Η Γαία + Τάρταρος ⇒ Τυφών.** Γεννήθηκε κάπου στην περιοχή της Κιλικίας.

- ▣ Ανατράφηκε σε σπήλαιο της Κιλικίας, που ονομάζεται *Τυφώνειον Άνδρον*.
- ▣ Αγριότατο θηρίο που έστρεψε εναντίον του Δία και του Ουρανού. (Υπάρχουν φυσικά και άλλες εκδοχές).
- ▣ Σώμα μικτό, μέχρι τους μηρούς έμοιαζε με άνθρωπο, ενώ πιο κάτω είχε άπειρους ελιγμούς εκίδνων που σφύριζαν πολύ δυνατά. Θεωρείται ότι η μορφή του ήταν άθροισμα όλων των αγριότατων θηρίων και το αγριότατο παιδί της Γαίας.

Τυφών

● Χαρακτηριστικά του Τυφώνα

- ▣ Τεράστιες διαστάσεις
- ▣ Τεράστιος, αλλά **μεταβαλλόμενο ύψος**, που συχνά η κορυφή του έφτανε μέχρι τον ουρανό.
- ▣ Πτερωτό σώμα.
- ▣ Τα χέρια του εκτείνονταν από την Ανατολή μέχρι τη Δύση.
- ▣ Τα χέρια του κατέληγαν σε κεφαλές δρακόντων.
- ▣ Από το στόμα και τους οφθαλμούς εξήρχετο πυρ.
- ▣ Τον γέννησε στο Κωρύκειον Άντρο της Κιλικίας.
- ▣ Το μεγαλύτερο τέρας που γεννήθηκε ποτέ - Τυφών - έφτανε τ' αστέρια.
- ▣ Όταν άπλωνε τις φτερούγες του σκοτείνιαζε ο ήλιος.
- ▣ Στο άλλο Κωρύκειον Άντρο στον Παρνασσό, πάνω από τους Δελφούς, οφιοειδούς μορφής τέρας.
- ▣ Ο σύζυγος της Δελφίνης ονομαζόταν Πύθων και όχι Τυφών.
- ▣ Ο **τυφών Katrina σε τι διέφερε από τον Τυφώνα, το γιο της Γαίας**; (λάμπεις, στρόβιλοι, βουητό, εκριζώσεις, πυρκαγιές κ.λπ.)

Τυφών

● Ο Τυφών κήρυξε τον πόλεμο εναντίον του Δία, ερεθιζόμενος από την μητέρα του Γαία.

- ▣ Επιτιθέμενος, έριχνε αναμμένες πέτρες προς τον ουρανό, ενώ συγχρόνως με μεγάλη βουή και συριγμόν και «...πνέων πυρ ως ζάλην και τρικυμίαν εκ του στόματος αυτού...».
- ▣ Η κρισιμότερη περίοδος για τους Ολύμπιους.
- ▣ Οι Θεοί, τρομοκρατήθηκαν και δεν δέχτηκαν τη μάχη.
 - ▣ Αφησαν τον Ουρανό έρημο και αφύλακτο κι έφυγαν για την Αίγυπτο, αφού προηγουμένως είχαν μεταμορφωθεί σε διάφορα ζώα, για να αποφύγουν τον κίνδυνο. Αναφέρεται ότι ο Απόλλων μεταμορφώθηκε σε γεράκι, ο Άρης σε ψάρι, η Λητώ σε αϊλουρο κ.λπ.
 - ▣ Είναι ενδιαφέρον να αναφερθεί ότι σ' αυτή την αντιπαράθεση συμμετείχε και ο Ηρακλής που είχε μεταμορφωθεί σε ελάφι. Ο Δίας και η Αθηνά, σύμφωνα με ορισμένους, δεν έφυγαν μαζί με τους άλλους στην Αίγυπτο.
 - ▣ Πότε;
 - ▣ Μυκηναϊκή Εποχή;

Μουσείο του Δία με τον Τυφώνα, τον Διόσκουρο του Ερμού, η Γαία να καλεστεί τον Δία, που φαίνεται να παύσει τις προσπάθειες του Τυφώνα (Αναπαύεται στην μανδύα του), (αρχ. περ. 500 π.Χ. Μουσείο Βασιλικού).

Δίας και Τυφών

Δίας και Τυφών

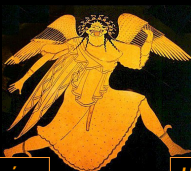

● Ο Τυφών με την Έχιδνα σύζυγο, (θυγατέρα του Φορκύονος) γέννησε:

- ▣ τις Γοργόνες,
- ▣ τον Κέρβερο,
- ▣ την Σκύλλα,
- ▣ την Χιμαίρα,
- ▣ την Σφίγγα,
- ▣ τη Λερναία Ύδρα και
- ▣ τον Εσπέριο Δράκοντα.

Ηρακλής & Εσπέριος Δράκοντας

Σκύλλα

Γοργόνα

Ηρακλής & Κέρβερος

Χιμαίρα & Βελεροφόντης

Λερναία Ύδρα

Λέρνη - λίμνη Λέρνης

- Την εποχή αυτή οι Μινύες κατασκευάζουν τα τελειότερα αντιπλημμυρικά-αποστραγγιστικά και αρδευτικά έργα που έχουν κατασκευαστεί ποτέ στην Ευρώπη (Κωπαΐδα, Μυκίνες, Τίρυνθα, Μαντίνεια, Τάκα, Ορχομενό, Κανδήλα, Φενεό, Στυμφαλία και άλλού).

Λερναία Ύδρα = καρστικές πηγές = πολλά σημεία εκφόρτισης = κεφαλάρια = πολυκέφαλος Ύδρα = Κεφαλή ύδατος:

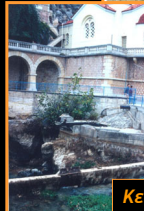
- Πρέπει να παρουσιάστηκε κατά το Κλιματικό Optimum Ολοκαίνου
- Γιατί;
 - Τότε στάθμη θάλασσας στο ψηλότερο σημείο
 - Τότε έλη - τέλματα - ελονοσία κ.λπ.
- Ηρακλής + Ευρυσθέας καθαρίζουν την περιοχή.
- Απόλυτη ταύτιση μύθου και υδρογεωλογική συμπεριφορά - λειτουργία της πηγής.

Λέρνη

Δίνη

Κεφαλάρια Αργούς

ΤΕΛΟΣ, ΜΕ ΤΙΣ ΦΥΣΙΚΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ ⇒ ΝΕΑ ΕΠΟΧΗ ⇒

Έριδες μεταξύ των Ολύμπιων Θεών (4η Γενεά και νεότεροι Θεοί)

- Τα πιο χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι τα ακόλουθα:
 - Δίας εναντίον Ποσειδών
 - Ποσειδών εναντίον Απόλλωνα (Δελφοί και Κόρινθος)
 - Ποσειδών εναντίον Αθηνάς (Αθήνα)
 - Δήμητρα εναντίον του Άδη.
- Αυτός ο ανταγωνισμός:
 - Διαφορετικός από τους προηγούμενους - δεν πρόκειται για μάχες
 - Έχει σχέση με την κυριαρχία.

Δίας

Ποσειδών

Αθηνά - Ποσειδών

Άδης - Δήμητρα

Είναι αξιοσημείωτο:

- Ότι στις περισσότερες περιπτώσεις μαχών, η Μεγάλη Μητέρα Γαία παίζει έναν διαχρονικό και συνήθως κυρίαρχο ρόλο, καίτοι πάντα πίσω από τα δρώμενα,
- ότι ο Ποσειδών, ο πρωτότοκος, ηττήθηκε σταδιακά από τον Δία, τον Απόλλωνα και την Αθηνά,
- ότι εξαιτίας αυτών των ερίδων - μαχών, οι παλαιότερες γενεές αντικαταστάθηκαν από νεότερες,
- παλαιότεροι Θεοί αντικαταστάθηκαν από νεότερους, π.χ. ο Ποσειδών από το Δία, ο Ποσειδών από τον Απόλλωνα και την Αθηνά,
- ότι το παλαιότερο καθεστώς αντικαταστάθηκε από ένα νεότερο.

ΓΙΑΤΙ;

Συνοπτικά οι Έριδες

Οι Έριδες μεταξύ των Θεών στην Ελληνική Μυθολογία
Μία Γεωμυθολογική - Φυσικογεωλογική Προσέγγιση

ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΦΥΣΙΚΟΓΕΩΛΟΓΙΚΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

Η ΓΕΩΜΥΘΟΛΟΓΙΚΗ ΕΡΜΗΝΕΙΑ

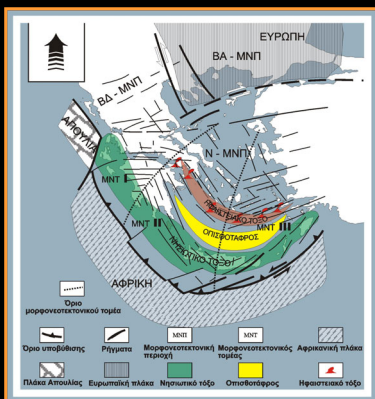
- Υπάρχουν διάφορες ερμηνείες και προσεγγίσεις της Ελληνικής Μυθολογίας, κυρίως για την Τιτανομαχία και τη Γιγαντομαχία.
- Συνήθως συμβολική, θρησκευτική, μεταφυσική.
- Εμείς προτείνουμε μία νέα προσέγγιση της Ελληνικής Μυθολογίας.
- Από την προσωπική εμπειρία - την εμπειρία ενός γεωλόγου - ο κύριος παράγων θα πρέπει να είναι το φυσικο-γεωλογικό καθεστώς και οι μεταβολές του στον Σαρωνικό Κόλπο, το Αιγαίο και τον Περι-Αιγαιακό χώρο.
- Αντιπαραθέσεις και έριδες παρατηρούνται όταν μία Νέα Φυσικογεωλογική Τάξη πραγμάτων αντικαθιστά μια παλαιότερη.
 - Σε ό,τι αφορά τις έριδες μεταξύ των Γενεών των Θεών, θα πρέπει να έλαβαν χώρα κατά τη χρονική περίοδο μεταξύ 18.000 και 6.000 - 4.000 ετών πριν από σήμερα (π.α.σ.), περίπου.
 - Για τις έριδες μεταξύ των Θεών της 4ης Γενεάς, κατά τη χρονική περίοδο 6.000 και 4.000 ετών π.α.σ., περίπου.

Φυσικο-Γεωλογικό καθεστώς =

= Γεωλογικό καθεστώς + Φυσικο-Γεωγραφικό καθεστώς

- Γεωλογικό καθεστώς = Γεωδυναμικό καθεστώς + φυσικοί πόροι

- Σεισμοί
- Ηφαίστεια
- Τεκτονική (κατακόρυφες κινήσεις της λιθόσφαιρας)
- κ.λπ. και
- Υπόγεια ύδατα
- Ορυκτοί πόροι, κ.λπ.

- Για τη μυθολογική περίοδο σημαντικότερα

- Σεισμοί + κατακόρυφες μετατοπίσεις
- Ηφαιστειότητα
- Μεγάλες κατολισθήσεις
- Απότομες καταβυθίσεις παράκτιων περιοχών

Φυσικο-Γεωγραφικό Καθεστώς

Φυσικο-Γεωγραφικό Καθεστώς =
= Γεωμορφολογικά συστήματα =

Ταΰγετος

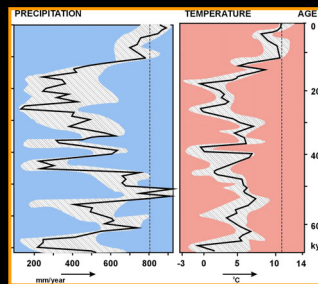

Δέλτα Σπερχειού

- ☐ Όρη
- ☐ Ποταμοί + Δέλτα
- ☐ Φαράγγια
- ☐ Λίμνες
- ☐ Θάλασσα + ακτογραμμές κ.λπ.
- ☐ Τύποι εδαφών
- ☐ Κλίμα
 - ☐ Κυρίως θερμοκρασία + βροχοπτώσεις (ημερήσιες, ετήσιες, εκατονταετίες, χιλιετίες)
 - ☐ Κλιματικές μεταβολές
- ☐ **ΚΑΘΟΡΙΣΤΙΚΟ ΡΟΛΟ ΟΙ ΚΛΙΜΑΤΙΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ**
- ☐ Προσωπική άποψη: Οι ρίζες του Αρχαιοελληνικού Πολιτισμού συνδέονται με τις συνέπειες των κλιματικών αλλαγών
- ☐ Έχει αποδειχτεί ότι **ΤΟ ΚΛΙΜΑ ΜΕΤΑΒΑΛΛΕΤΑΙ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ**

Κλιματικές μεταβολές

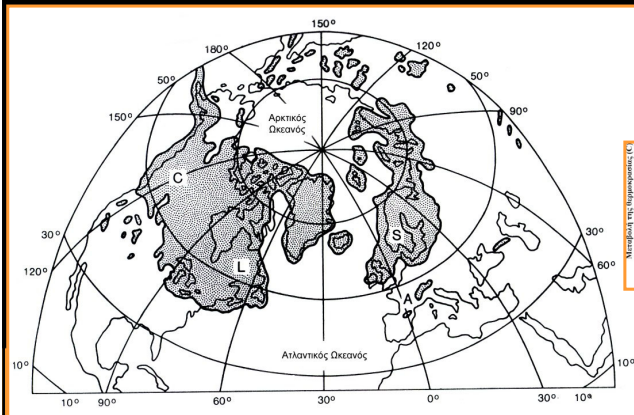
Υψηλότερη
θερμοκρασία
⇒ υψηλότερες
βροχοπτώσεις

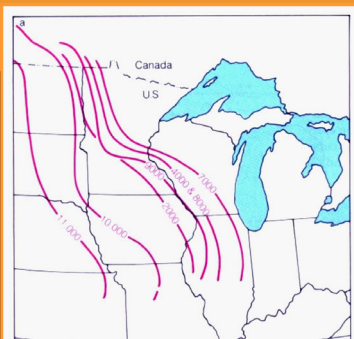
Παρατηρήσεις από τα γραφήματα-Συμπεράσματα

- Περιοδική μεταβολή της θερμοκρασίας και των βροχοπτώσεων κατά τη διάρκεια του Τεταρτογενούς (τελευταία 2 εκατομ. χρόνια)
- Κατά τις περιόδους χαμηλών θερμοκρασιών = Παγετώδεις περίοδοι, π.χ. μεταξύ ≈ 70.000 χρόνια π.α.σ. και 18.000 π.α.σ.
- Κατά τις περιόδους υψηλών θερμοκρασιών = Μεσοπαγετώδεις περίοδοι = Υποχώρηση Παγετώνων, π.χ. μεταξύ 130.000 and 11.500 π.α.σ.
- Τελευταία Μεσοπαγετώδης περίοδος ⇒ 18.000 π.α.σ. - σήμερα
- Μεταξύ 6.000 π.α.σ. και 4.000 π.α.σ. = Κλιματικό Optimum Ολοκαίνου (4.000 - 2.000 π.Χ.)

Εξάπλωση παγετώνων

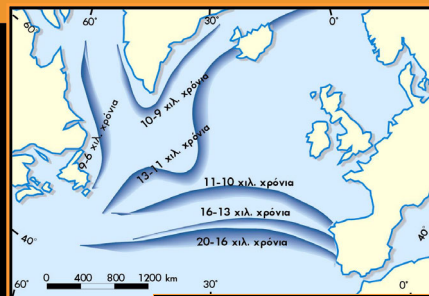

Τα σημαντικότερα κέντρα
παγετώνων κατά το
Πλειστόκαινο

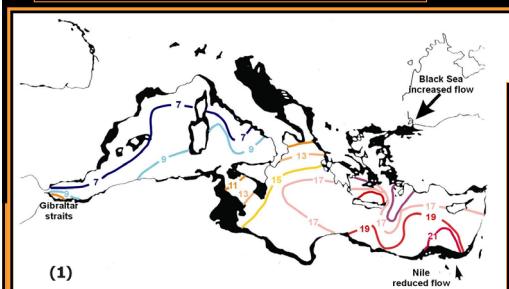

Η υποχώρηση των παγετώνων στη ΒΔ
Αμερική

Οι Έριδες μεταξύ των Θεών στην Ελληνική Μυθολογία
Μία Γεωμυθολογική - Φυσικογεωλογική Προσέγγιση

Η υποχώρηση των παγετώνων στον
Β. Ατλαντικό

Οι θερμοκρασίες της επιφάνειας της θάλασσας της Μεσογείου κατά τη διάρκεια της κορύφωσης της τελευταίας παγετώδους περιόδου (= 18.000 χρόνια πριν από σήμερα), κατά τη διάρκεια του χειμώνα. Οι σκιασμένες περιοχές παριστάνουν σχηματικά τις μετατοπίσεις των ακτογραμμών της Μεσογείου (εκτός της Μαύρης Θάλασσας) εξ' αιτίας της ταπείνωσης της θαλάσσιας στάθμης κατά την παγετώδη περίοδο

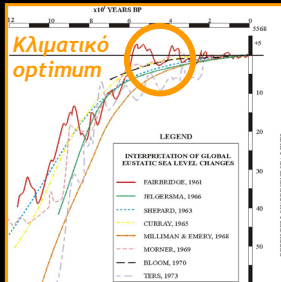
Παγκόσμια στάθμη θάλασσας

- Κατά τις παγετώδεις περιόδους $\Rightarrow$ χαμηλή
- Κατά τις μεσοπαγετώδεις περιόδους $\Rightarrow$ υψηλή
 - Σήμερα = μεσοπαγετώδης $\Rightarrow$ υψηλή
 - 18.000 χρόνια πριν = η χαμηλότερη στάθμη (≈ 125 m. χαμηλότερα από τη σημερινή).
 - Μεταξύ 18.000 π.α.σ. και 6.000 π.α.σ. = άνοδος της στάθμης της θάλασσας από -125 m. στα +2 m.
 - Ρυθμός ανόδου από 1 cm/έτος - 5 cm/έτος.

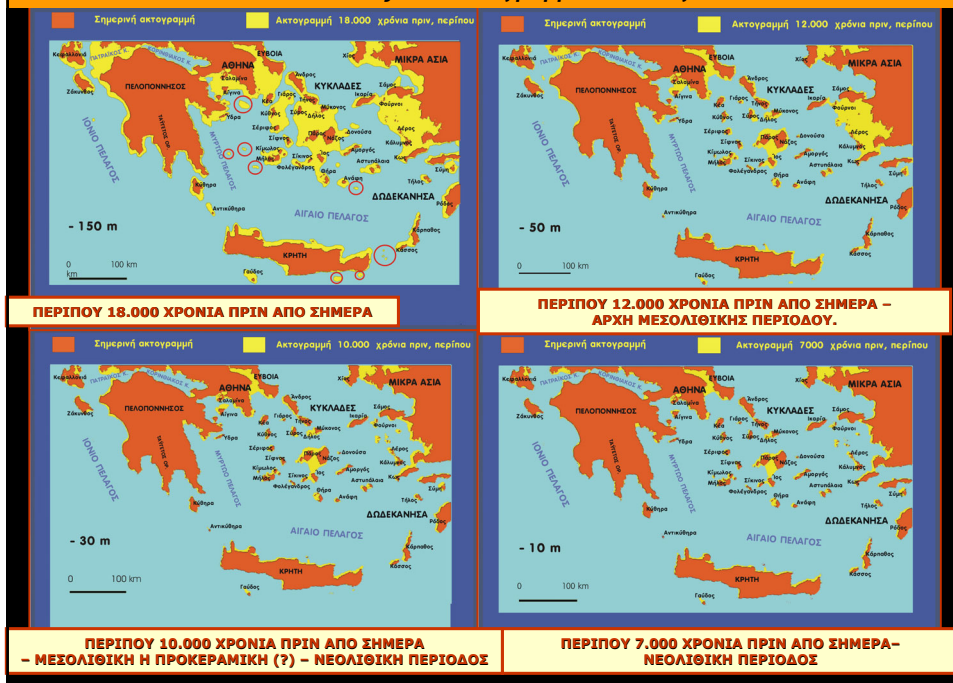
Μεταβολές της παγκόσμιας στάθμης

Κάπου μεταξύ:

7.500 – 6.800 B.P.	$\approx$	-10 m.
9.000 – 6.800 B.P.	$\approx$	-15 m.
9.400 – 7.300 B.P.	$\approx$	-20 m.
9.800 – 7.700 B.P.	$\approx$	-25 m.
10.200 – 8.200 B.P.	$\approx$	-30 m.
11.300 – 8.500 B.P.	$\approx$	-35 m.
10.000 – 9.000 B.P.	$\approx$	-40 m.
11.400 – 10.000 B.P.	$\approx$	-45 m.
12.200 – 11.400 B.P.	$\approx$	-49 m.
13.000 – 12.200 B.P.	$\approx$	-52 m.
13.500 – 13.000 B.P.	$\approx$	-57m.
13.800 – 13.500 B.P.	$\approx$	-61 m.
14.000 – 13.800 B.P.	$\approx$	-67 m.
14.700 – 14.000 B.P.	$\approx$	-73 m.
15.000 – 14.700 B.P.	$\approx$	-94 m.
16.000 – 15.000 B.P.	$\approx$	-100 m.
18.000 – 16.000 B.P.	$\approx$	-115 m.
18.000 B.P.	$\approx$	-125 / -150 m.

Μετατοπίσεις των ακτογραμμών στο Αιγαίο

Οι Έριδες μεταξύ των Θεών στην Ελληνική Μυθολογία
Μία Γεωμυθολογική - Φυσικογεωλογική Προσέγγιση

- Άνοδος στάθμης της θάλασσας = **Σχετική βύθιση παράκτιων περιοχών** = επίκλυση = **μόνιμες πλημμυρικές καταστάσεις.**
- **Ρυθμός επίκλυσης:**
 - i. Διαφορετικός από περιοχή σε περιοχή, ανάλογα με τη μορφολογία = από μερικά μέτρα/έτος μέχρι πολλές εκατοντάδες μέτρα/έτος.
 - ii. Ανάλογα με την ταχύτητα τήξης $\Rightarrow$ ταχύτητα αύξησης θερμοκρασίας $\Rightarrow$ μέχρι ≈ 5 cm/έτος (maximum)
- **Αποτέλεσμα:**
 - ▣ Ένα καθεστώς μόνιμων πλημμυρικών καταστάσεων των παράκτιων περιοχών.
 - ▣ Οι κάτοικοι των περιοχών αυτών υπέφεραν - οι καταστροφές ήταν τεράστιες.

- **ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ:** Ο *Homo sapiens* της Αν. Παλαιολιθικής - Μεσολιθικής εποχής, που ζούσε σε περιοχές υπό πλημμυρικό καθεστώς, πίστευε ότι για όλες αυτές τις μεταβολές ήταν υπεύθυνοι κάποιοι πολύ ισχυροί Θεοί = κάποιοι “κακοί”, αλλά πολύ δυνατοί Θεοί, όπως οι Τιτάνες, οι Γίγαντες κ.λπ.
- Γιατί Θεοί; Αφού μαζί τους υποφέρουν και οι αρχηγοί τους = οι πιο δυνατοί της φυλής τους.
- Αυτοί οι «κακοί» Θεοί δραστηριοποιήθηκαν καθ’ όλη τη διάρκεια των κλιματικών μεταβολών, δηλ. μεταξύ του 18.000 και του 6.000 π.α.σ. (= Κλιματικό Optimum Ολοκαίνου).
- Κατά την ίδια περίοδο ο Άνω Παλαιολιθικός κάτοικος του Αιγαίου χώρου προσευχόταν στους Θεούς της 4ης Γενεάς (Δίας, Ποσειδών, κ.λπ.) να τον βοηθήσουν οι «καλοί» Θεοί - Προστάτες του.
- Μετά την κλιματική σταθεροποίηση, 6.000-4.000 χρόνια π.α.σ. (4.000-2.000 χρόνια π.Χ.), οι “κακοί” Θεοί νικήθηκαν από τους «ευεργέτες» Θεούς, κυρίως τους Ολύμπιους (=4η Γενεά και νεότερες).
- Από τότε και μετά, ο ανταγωνισμός μεταξύ των Θεών του Ολύμπου αφορά μία «ανακατανομή» της δικαιοδοσίας των Θεών. Στις νέες κλιματικές συνθήκες οι άνθρωποι χρειάζονται περισσότερες βροχοπτώσεις (ξηρές περίοδοι), ο Δίας αντικαθιστά τον Ποσειδώνα.

Τι γίνεται αλλού;

- Μυθολογία ιθαγενών νήσων Χαβάη που δείχνει ότι:

- ▣ Έριδες όχι μόνον στην Ελληνική Μυθολογία
- ▣ Ταύτιση Μύθου με Φυσικογεωλογική Εξέλιξη

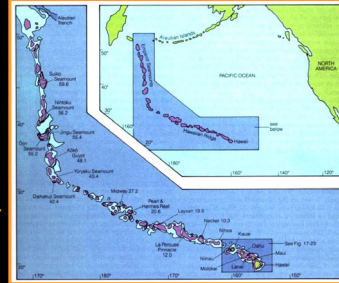
- Χαβάη: ηφαιστειακό νησιωτικό σύμπλεγμα

- ▣ Το ηφαίστειο *Kilauea* = κατοικία θεών φωτιάς
- ▣ Αρχηγός *Θεά Pele*.

▣ *Pele*: πολύ όμορφη

▣ *Pele*: πολλές αδελφές και αδελφούς

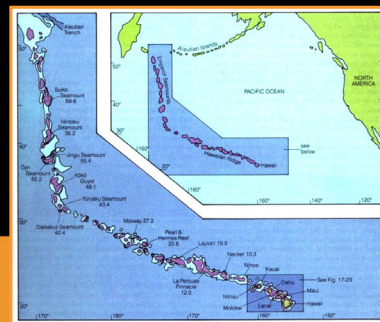
▣ Μια αδελφή, *Namaka-o-kahai* - Θεά θάλασσας
- κύματα, ρεύματα, καταιγίδες, τρικυμίες, *tsunami*, τυφώνες κ.λπ.

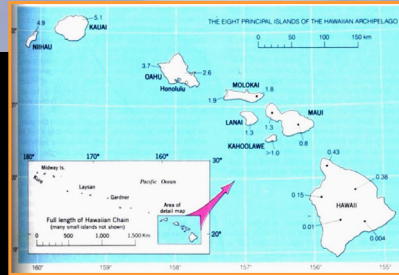
- Η *Pele* γεννήθηκε στα βορειοδυτικά του τόξου, πιο δυτικά από το *Kauai*.

- ▣ Ερωτεύτηκε τον άντρα της *Namaka*.
- ▣ Εξοργισμένη η *Namaka*, εκδιώκει την *Pele* και τις αδελφές της.
- ▣ Η *Pele* κυνηγημένη από κύματα, καταιγίδες περνάει από νησί σε νησί και καταλήγει στη Χαβάη - *Kilauea*.

- Χαβάη - ηφαιστειακό νησί.

- i. Ταύτιση Θεών με Φυσικογεωλογικά φαινόμενα
- ii. Σημαντικότερο: η διαδρομή της Pele ταυτίζεται με την εξέλιξη της ηφαιστειακής δραστηριότητας.
- iii. Πρώτο μεγάλο ερωτηματικό: Πώς γνώριζαν την χρονική διαδοχή της ηφαιστειακής δραστηριότητας;
- iv. Δεύτερο μεγάλο ερωτηματικό: Η ηφαιστειακή δραστηριότητα μέχρι το νησί Maui εξελίσσεται προτού εμφανιστεί στη Γη . Είναι σύμπτωση;

Κυρίες και κύριοι,

1. Προσπάθησα να δείξω την σημασία των παλαιο-γεωπεριβαλλοντικών συνθηκών στη διαμόρφωση των βασικών στοιχείων του Αρχαιοελληνικού Πολιτισμού, όπως είναι το θρησκευτικό συναίσθημα, και ότι
2. οι έριδες μεταξύ των Γενεών των Θεών, αντικατοπτρίζουν στην πραγματικότητα τον ανταγωνισμό μεταξύ των δυνάμεων της Φύσης, υπό το καθεστώς του οποίου έπρεπε να επιβιώσει ο Προϊστορικός άνθρωπος.

Δεν ξέρω αν σας έπεισα, αλλά γνωρίζω ότι οι φυσικο-γεωλογικές μεταβολές θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, κατά την προσπάθεια ερμηνείας της εξέλιξης του *Homo sapiens* κατά την Προϊστορική εποχή.

Η συνδυαστική μελέτη πιστεύω ότι επιφυλάσσει εκπλήξεις

Σας ευχαριστώ !

